

Zdeněk Vermouzek: *Síla ČSO je dána* **POČTEM ČLENŮ**

Foto: Šimon Bátěk

Původem moravský ornitolog Zdeněk Vermouzek je dnes již nerozlučně spjat s Českou společností ornitologickou (ČSO), kde působí na pozici ředitele. ČSO v poslední době prošla a stále prochází poměrně bouřlivým vývojem. Počet členů významně vzrostl a z komorní čistě vědecké společnosti se tak stala otevřená organizace věnující se nejen vědeckému výzkumu, ale i propagaci a ochraně ptáků. Nejen nad tímto tématem se zamýšlí Zdeněk Vermouzek v rozhovoru pro Avifaunu:

Z ačneme od píky. Jak bys členářům představil ČSO z pohledu ředitele?

ČSO je především spolek. To znamená členská organizace, která je založená na členské základně, na lidech, kteří mají o ptáky zájem. ČSO má tři hlavní pilíře své činnosti. Je to výzkum ptáků, ochrana praktická i ochrana formou např. lobbingu za dobré nastavení zákonné ochrany, a konečně propagace ptáků a ornitologie. Přitom je zajímavé, že tyto tři základní pilíře se takto objevovaly v činnosti ČSO už od jejího založení. Již na přelomu 20. a 30. let byly v pokynech přesně tyto tři činnosti Československé ornithologické společnosti uvedeny. A to platí dodnes.

Na pozici ředitele jsi letos již desátým rokem. Celá ČSO doznala poměrně razantní proměny, a to nejen co do počtu členů. Mohl bys nám ji popsat z pohledu sebe jako ředitele?

Především se mění celá lidská společnost (nikoliv ČSO, pozn. red.). Mění se směrem k mnohem většímu zájmu o přírodu, k mnohem většímu zájmu a ochotě k ochraně přírody a to se projevuje i na ČSO. Třeba tím, že výrazně roste počet členů. Roste po celou dobu, co jsem v ČSO, a je to rozhodně velice pozitivní signál. S tím souvisí všechno ostatní. Otevírají se nové možnosti, ČSO se stává silnější, větší organizací, která může dělat i větší ochranné projekty, do kterých se třeba dříve nepouštěla,

jako je soukromá rezervace. V současnosti se už bavíme o tom, že rezervace nebude jediná a vybíráme lokalitu pro tu další. ČSO dále řídí cílené druhové programy, máme psovodku se psem, kteří vyhledávají otrávené návnady a předávají je policii. Spolupráce je velice široká na různých úrovních jak s nevládkami, tak se státem. A to až po takové věci, že jsme schopni vyvolat vlnu veřejného odporu, která zvládne zastavit celoplošné trávení hrabošů, jak se stalo letos v srpnu.

Jaké jsou další vize rozvoje společnosti? Zmínil jsi další rezervaci...?

Ano, to je nyní asi nejviditelnější velký krok. V tomto roce by se mělo rozhodnout, kde bude další rezervace ČSO a od příštího roku na tom začneme pracovat. Od začátku práce na Josefovských loukách před více než 10 lety jsme říkali, že je to první rezervace ČSO. Nikdy se neřeklo, že poslední. Naopak, ta myšlenka byla taková, že si na Josefovských loukách vyzkoušíme, co a jak funguje, a poté

budeme zkušenosti aplikovat jinde. Ochrana formou vlastnictví je funkční způsob ochrany přírody, zejména v západoevropských zemích osvědčený. Vlastnictví je tím nejsilnějším možným způsobem ochrany vůbec.

Jinak má ČSO dlouhodobý plán činnosti, který určuje, vytváří a schvaluje výbor. Tento plán obsahuje spoustu různých bodů. V zásadě jde o to stále rozvíjet činnost, kterou děláme, hodnotit priority a věnovat se tomu nejzásadnějšímu. Na poli ochrany přírody v současnosti vidíme jako velkou prioritu zemědělskou krajinu. Tomuto tématu se intenzivně věnujeme nyní, tedy v době, kdy se nastavuje budoucí Společná zemědělská politika, ale předpoklad je, že se zemědělské krajině budeme věnovat i nadále.

Co je podle Tebe největší ochranářský problém v ČR?

Úbytek běžných druhů... způsobený mnoha faktory. Obecně v Evropě umíme chránit vzácné druhy.

Foto: Šimon Bátěk

Jsou výjimky, kde se to nedaří, ale celkově, pokud je vzácný a málo početný druh, jsme schopni vymyslet záchranný program nebo nějaká opatření, síť chráněných území a ochranné podmínky na to, abychom pro něj něco udělali, a obecně se to daří. Vidíme to na dravcích stejně jako na řadě dalších druhů. Ale opomíjí se pokračující úbytek běžných druhů, které se třeba ještě ani nestávají vzácnými – některé z nich ano – ale mizí pestrost každodenní přírody okolo nás. To se do značné míry týká právě zemědělské krajiny a způsobu hospodaření. Na většině zemědělských pozemků se hospodaří příliš intenzivně až brutálně s příliš velkým množstvím chemie a v krajině nezůstává místo pro volně žijící zvířata, pro rostliny, pro ptáky.

Ano, toto je v poslední době hodně diskutované téma...

A to je velice dobře, že je to diskutované téma. Já zde vidím pozitivní obrat, že se o tom veřejně mlu-

ví. My, a teď nemyslím jenom ČSO, ale obecně ochránci přírody nejenom u nás, na tuto skutečnost upozorňujeme pomalu 20 let. Od roku 2001 běží celoevropský monitoring běžných druhů ptáků, který tento problém jasně identifikoval na úrovni kontinentu. A dnes se o tom vede veřejná diskuse. Dnes tedy tohle téma opravdu zajímá širokou veřejnost. Pokud v Bavorsku je schopno 18 % voličů dobrovolně přijít podepsat petici za lepší zákon, který nějak tuto situaci změní, tak to je ten nejlepší signál, že se něco mění.

Na praktické úrovni je řada dobrých příkladů, například Praha, která se v současnosti staví velice pozitivně k takovýmto změnám, plánuje úplně jiné způsoby hospodaření na pozemcích, které jsou v majetku Prahy v okolí města. Nicméně i jinde se pozitivní změny dějí, jednou z takových, řekl bych zatím málo viditelných změn je to, že stále přibývá zemědělců, kteří hospodaří v režimu ekologické-

ho zemědělství. Pořád jich není dostatek na to, aby to zvrátilo celkový negativní trend, ale je to vývoj správným směrem. Na druhé straně z pozice velkých zemědělců, velkých zemědělských organizací, jako je Agrární komora nebo Zemědělský svaz, podobnou snahu o takové změny zatím nevidíme. Ale třeba ta již zmíněná hraboší kauza dokládá, že i přes jejich odpor se ledasčeho dosáhnout dá.

Co obnáší práce ředitele ČSO, dostaneš se do terénu?

Představa, že bych jako profesionální ornitolog chodil po terénu, rozhodně není správná. Prakticky veškerý čas trávím v kanceláři. Do terénu se dostanu pouze ve volném čase. Práce, kterou dělám, nemá s terénem mnoho společného.

Jsi tedy profesionální ornitolog nebo spíše manažer?

Oboje. Upřímně si nedovedu představit, že by takovou organizaci s množstvím odborné práce,

kterou dělá, vedl někdo, kdo té odborné práci nerozumí. Předpokládám, že ředitel ČSO by měl být ornitolog. Na druhou stranu, musím být i manažer, který řídí zaměstnance, hlídá hospodaření, zastupuje ČSO navenek.

Pojďme zpět k vývoji ČSO. V poslední době zaznívají kritické hlasy na adresu ČSO z toho důvodu, že se z ryze odborné organizace stává spíš rozvolněná společnost, její členové nemusí mít znalosti ptáků, apod... Jaký je Tvůj pohled na tyto názory?

Mě mrzí, že to někdo takto chápe, na druhou stranu těmto lidem i rozumím. Pokud byli v ornitologické společnosti desítky let, tak ten vývoj v posledních letech skutečně může být poměrně rychlý. Nicméně co je důležité říci a zdůraznit, že to není otázka posledních let. Je to situace, která se nastartovala před 30 lety v době, kdy se ČSO zásluhou Jana Hory stala partnerskou organizací Birdlife International. Přesně tento vývoj, který teď zažíváme, byl cílem.

Foto: Hynek Matušík

Jedním z odborných projektů, jichž je Česká společnost ornitologická partnerem, je PannonEagle LIFE. Cílem je podpora populace orlů královských v panonské oblasti, pomocí snížení úhynů způsobených pronásledováním orlů člověkem. Projekt je financovaný evropským programem Life a umožňuje nám po dobu pěti let (2017–2021) zvýšit intenzitu potírání ptáčích kriminality a provádět další akce na ochranu orlů i jiných dravců na území Česka, Maďarska, Slovenska, Rakouska a Srbska.

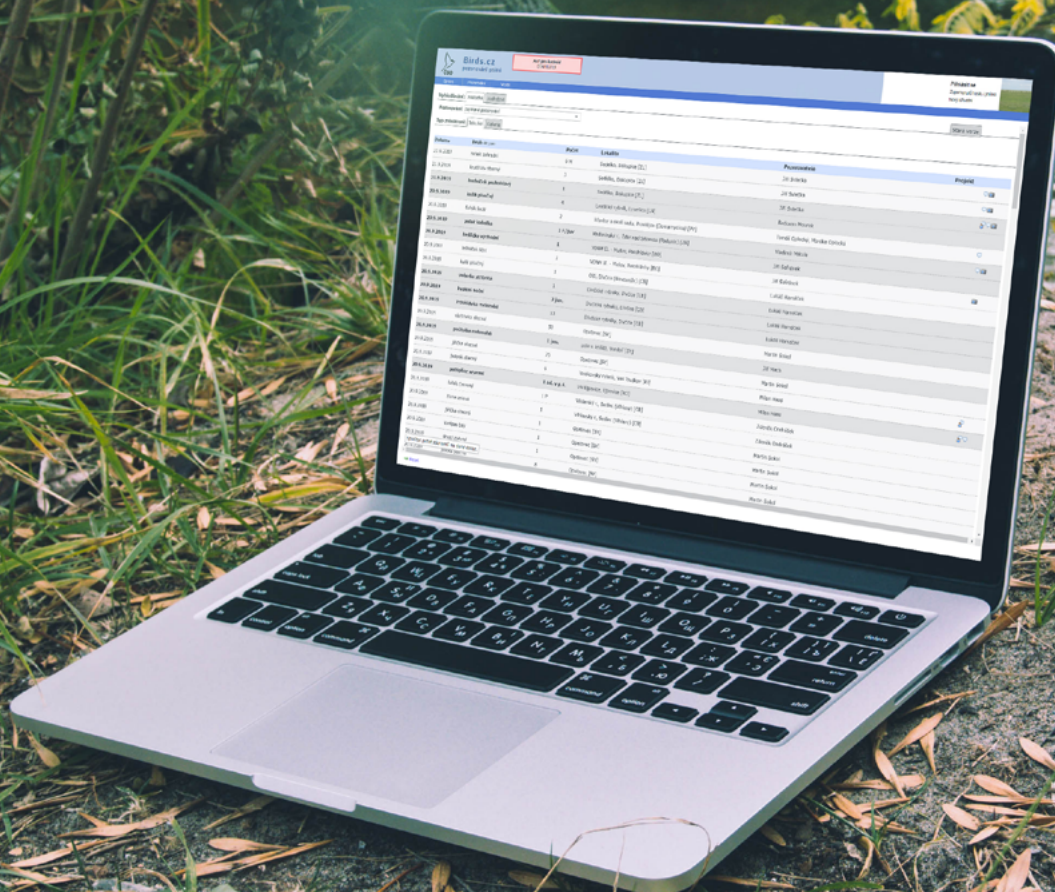
Ještě když já jsem vstupoval do ČSO, tak bylo potřeba doporučení jednoho nebo dvou stávajících členů, aby se člověk vůbec mohl do ČSO přihlásit. Cílem a smyslem bylo otevřít tuto přísně vědeckou organizaci všem zájemcům o ptactvo opravdu bez ohledu na jejich znalosti.

Současně tím, a to je potřeba zdůraznit, neohrožujeme odbornost. ČSO stále zůstává odbornou organizací, odborných programů nyní běží více než před 30 lety – od tradičního Jednotného programu sčítání ptáků až po cílený aplikovaný výzkum, jakým je třeba mapování hnízdišť čejek.

Ale kromě toho běží i všelijaké programy pro ty méně zdatné nebo začínající ornitology nebo prostě jenom pro zájemce o ptactvo. Není cílem, aby celá

republika byla plná ornitologů, kteří budou všichni dělat profesionální vědeckou práci, ale smyslem je, aby co největší množství lidí vnímalo svět kolem sebe včetně přírody, včetně ptáků, umělo se z něj radovat, a abychom všichni pochopili, že do toho světa patříme, a že některé věci holt nemůžeme dělat. Třeba trávit hraboše.

Nicméně odbornost se z ČSO neztrácí. Běží programy jako je JPSP, na něj navazuje LSD, což je superpřesný program pro odborníky na špici světového výzkumu sledování populací ptáků. Fungují pracovní skupiny pro bahňáky nebo pro dravce, běží aplikovaný výzkum, jako je třeba zmíněné mapování hnízdišť čejek. Těch věcí, které může dělat odborník, je rozhodně dost.

Faunistická databáze ČSO je základním informačním zdrojem o ptactvu České republiky. Současně je hlavní a nejdůležitější součástí databázového portálu birds.cz. Avif je určen všem zájemcům o ptactvo z řad široké veřejnosti, „amatérských“ ornitologů, birdwatcherů i vědců a slouží ke sdílení a uchovávání záznamů o pozorování všech druhů ptáků na českém území. Slouží nejen ke sdílení neobvyklých pozorování, ale také ke sběru kompletních seznamů všech pozorovaných druhů pro pozdější vědecké využití.

Jak ČSO tedy hledá rovnováhu mezi vědeckou a „nevědeckou“ činností?

Snažíme se, aby tři uvedené pilíře činnosti – výzkum, ochrana, propagace – byly v rovnováze. Historicky bylo těžiště vychýlené výrazně směrem k výzkumné činnosti, nyní se té rovnováze snad blížíme. Základní obrázek si můžeme udělat z výročních zpráv podle rozdělení výdajů na jednotlivé oblasti. Ovšem i ochrana, politický lobbying nebo popularizace v ČSO staví na vědeckých poznatcích, jedno bez druhého by nemělo smysl.

Proč je důležité být členem ČSO?

Síla organizace je dána počtem jejích členů a ve chvíli, kdy má ČSO větší množství členů než některé

parlamentní strany, ji prostě musejí partneři brát vážně. Toto by měl být i ten největší důvod pro členy samotné, proč být členem. ČSO má kancelář, má nás jako zaměstnance. Každý z členů má zaměstnance ČSO k tomu, abychom dělali věci, které jednotlivec sám dělat nemůže. Proto je třeba se sdružit do spolku, zařídit, aby mohla taková kancelář fungovat, a každý člen svým členstvím její činnost legitimuje. A k tomu členství přináší i spoustu dalších výhod pro členy samotné. Od možnosti se setkávat na konferencích nebo exkurzích, přes časopis Ptačí svět a informační servis na webu, Facebooku a Twitteru, až po zapojení do nejruznějších výzkumných nebo vzdělávacích programů. A připravené jsou i čistě materiální výhody, jako jsou členské ceny v eshopu nebo na zahraničních exkurzích.

Do čeho se mohou členové zapojit?

Do programů ČSO. Ty úplně nejjednodušší programy, jako je mapování prosklených zastávek, nevyžadují vůbec žádnou znalost ptáků, přesto to má smysl. Dále třeba program zimního sledování ptáků na krmítkách, letos spuštěný. To je základní věc, která přiláká k ornitologii velké množství lidí včetně dětí. Další věcí, kam se můžou zapojit i laičtí, je sledování čapích hnízd – příletů, průběhu hnízdění, počtu mláďat, odletu. To je také atraktivní pro širokou skupinu lidí. A pro ornitology s většími znalostmi jsou speciální programy pracovních skupin, sledování hnízdění ptáků na budovách nebo čejek na orné půdě a vrchol systematické ornitologické práce – Liniové sčítání druhů.

Měl bys pro čtenáře Avifauny nějaký vzkaz závěrem?

Abychom chodili na ptáky, abychom chodili do přírody, abychom přemýšleli o souvislostech a byli ohleduplní k sobě navzájem a k přírodě. To je důležité.

Zdeňku, moc děkuji za Tvoje odpovědi a přeji Tobě i celé České společnosti ornitologické hodně štěstí a úspěchů!

Ptal se Jakub Hlaváček

ČSO letos uspořádala první ročník nového intenzivního tříměsíčního kurzu zaměřeného na určování běžných druhů ptáků v hnízdní době, pod vedením Ondřeje Belfína a Jakuba Hlaváčka.

Foto: Ondřej Belfín

